

Az elevenesülő Hungarikum

Amikor kényelmes autóinkban száguldunk Budapest felé az autópályán, bizonyára csak keveseknek jut eszébe, hogy valamikor Pest déli területein, ahol ma hipermarketek sorakoznak, homoki viperák is éltek. A kiskunsági tanyavilágban még vagy 100 évvel ezelőtt is találkozhattak a rejtőzködő életmódú, kicsiny, alig fél méter hosszúságú hüllőkkel. Néhány évre, Rákosi Mátyás idejében átkeresztelték parlagira a Herman Ottó által leírt, sztyepei elterjedésű kígyót. A szakirodalomban rákosréti, parlagi valamint homoki viperaként is emlegetik. Neve hallatán a legtöbb embernek a viszály, a marakodás jut eszébe, pedig a név, vagyis a vipera szó a születésre utal, arra, hogy az alig 2 grammnyi apróságokat a nőstény elevenen hozza világra. Nehezen viseli az emberi zavarást, így a nagyüzemi művelés, a kultúrterületek növekedése, és más okok miatt jelentősen megcsappant az állomány létszáma. Ma már csak a Kiskunságban és a Hanságban található kisebb populációja. A Kiskunsági Nemzeti Park területén 2004 óta működő Rákosivipera-védelmi Központ adja a fajmegőrzési program gerincét. Létrehozására azért volt szükség, mert a rákosi vipera természetes, hazai populációjának fogyása olyan méreteket öltött, amely előrevetítette a faj végleges eltűnésének rémképét.

A kutatók begyűjtik az állatokat, majd gondos vizsgálat után fotó készül róluk. A fejen található szarupikkelyek alapján azonosíthatók az egyedek.

Látogatásunk alkalmával megtudtuk, hogy mintegy 700 vipera él a Központban. Ez a szám azért is jelentős, mert becslések szerint a vadon élő egyedek száma a Kárpát-medencében kb. 500 lehet. A

mérge nem veszélyes az emberre, hiszen kicsi a méregfoga, és főként egyenesszárnyú rovarok: sáskák, szöcskék, tücskök szerepelnek étlapján.

A területen más hüllők is élnek. A bátrabbak az újszülött vízi siklót kézbe is vehették.

Kunpeszérre busszal érkeztünk népes biológus csapatunkkal. A falu közepén balra fordultunk egy dűlőúton, és a kissé nyelvharapós, néhány kilométernyi zötykölődés után gyalog indultunk az állomás felé. Májusban tengernyi szibériai nőszirm kéklik a tájban, néhány hét múlva pedig a természetes, szép virágú fehér zászpa látványa uralja a lapályok mélyedéseit. Ősszel ennek nyomát sem látni...

Szibériai nőszirm

Mozaikos, változatos vidék a peszéri puszta. A gyöngyvirágos tölgyerdő a vizes láprétekkal, és a száraz sztyeppe élőhelyekkel váltja egymást. A rákosi vipera inkább a szárazabb területeket részesíti előnyben, ahol más hüllőkkel osztja meg téli szállását a dombhátak elhagyott rágcsálóüregeiben. Meleg, őszi délután látogattuk meg a kutató- állomást. Vezetőnkől megtudtuk, hogy amitől a legtöbb ember retteg, annak szinte minden más élőlény az ellensége. A fácán, a vaddisznó, a

szalakóta, a gólya is szívesen fogyasztja őket. A faj eszmei értéke 1 millió Ft. Hazánkon kívül sehol máshol a világon nem élnek e különleges hüllők.

A vérvétel nem egyszerű feladat. Genetikusok vizsgálják meg a mintát. A beltenyésztés mindig nagy probléma a kis létszámú populációk esetében, azonban az állomáson tenyésztett állatok genetikailag változatosabbak, mint a vadon élő példányok.

A természetvédelmi tevékenységet sokan úgy képzelik, hogy egy-egy faj megmenthető, ha körbekerítik az élőhelyét, vagy a védett állatokat ketrecekbe zárják. E faj egyedszámát jelentősen befolyásolja a telelőhely, pl. a szabad rágcsálóüregek száma. Megtudtuk, hogy önkénteseket is szívesen látnak, akik segíthetnek a telelőhelyek kihelyezésében és a gyepterület kezelésében. A természetes életközösségek fontos részei ezek az állatok, hiszen ragadozóként és prédaként más fajok egyedszámának alakulását befolyásolják. A természetben nincs értelme annak a kategóriának, hogy valami hasznos vagy káros. Egy életközösség olyan, mint a háló, minden szála erősíti az egészet, és sohasem tudhatjuk, hogy esetleg nem a legvékonyabb szálon múlik-e az egész fennmaradása.

Kecskemét, 2011. október

Juhász Katalin